

جەنگاۋەرە دۆنگىشۋەتەكانى رۆشنىبىرى كوردى

نېھاد جامى

ئەوكاتانەى بىر لەۋە ناكەينەۋە لەسەر تىكىستىك بىنوسىن پەيۋەندىي بەسەرنىچ و پەخنە و راڧە كەردنەۋە نىيە، بەلكو ئاراستەيەكى جىياۋز و نوي بەدى ناكەين بۇ ئەۋەى ماناي نوي بۇ تىكىست بەرھەم بىتىن، ئەوكاتانەى بىدەنگى شوپىنى نووسىن دەگرىتتەۋە، ئەۋە بۇ نەبوۋنى تواناي منى خوينەر ناگەرىتتەۋە، هيندەى پەيۋەستە بە تلتىزامىكى ئەخلاقى كەردەى خويندەۋە، بەلام تۆمەت و هېرشكەردىكى نارەۋا ديسان ئەۋە جوړىكى ترە لەئەخلاقىتەى خويندەۋە كە بىدەنگى دەگوړىت بە نووسىن، بەدەنگ هاتنى منى خوينەر تىكشكاندەۋەى بىدەنگى نىيە، بەلكو بەشدارىكەردنى بىدەنگى لەناۋ زمانى تىكىست، ھەربۇيە ھىچ شىۋەيەك نىيازى قسە كەردنمان نەبوۋ لەسەر كىتېبى (ئىمان و جەنگاۋەرانى) تاھەستمان بەۋ ھەرەشەيە كەرد كە بە شىۋەيەكى رىكخەر لەنارادايە، نەك لەسەر كىتېبە كە بەلكو لەسەر نووسەرى كىتېبە كە، ئەۋەش دياردەيەكى نامۆى ناۋ رۆشنىبىرى كوردى نىيە بەلكو دياردەيەكى ھەرە باۋە كە كاتى نەتوانرا قسە لەتىكىست بىكرىت قسە كەردن دەگوازىتتەۋە بۇ دوان لەنووسەر، ئەۋە وتارەش داكۆكىكەردن نىيە لە نووسەرىك، هيندەى بەدۋاي فەزاىەك دەگەرىت تاۋەكو تىيادا داكۆكى لەجوانى تىكىستىك بىكات و ناينىنا نەبىت لەبەرامبەر جوانى كەسانى تر و مەعرفەى جىياۋز و ھەستەكەردن بەۋ ھەرەشانەى ئەۋە تىكىستە لپى ھاتتە دەنگ.

بەھىچ شىۋەيەك ئەۋەش بەكارى خۇمان نازانين ۋەلامى ئەۋە نووسەرانە بەدەينەۋە، كە لەسەر ئەۋە كىتېبە قسەيان كەرد و تەۋاۋىي قسە كانىيان لە فەزاي (مالىكى لىكترازۋ) دەسوراپەۋە، چونكە لەساكارترين پىناسدا ئەۋان دەيانوۋىست داكۆكى لە دەنگا بەكەن، ئەۋە داكۆكى كەردنەش خەۋىنىكى دىرىنى ئەۋان بوۋ بەلام رۆژنىك جورئەتىيان نەكەردۋە ۋەك فاروق رەفىق بەۋ راشكاۋيە بىتتە قسە كەردن، ئىستاش بىانۋىيەكى باشيان بۇ ھاتتە دىي كە بدۋىن و دەرەتە زىرىنە كەيان بقۆزەۋە، ئەۋەكاتانەى بەناۋى رەخنە گرتتەۋە لە تىكىست ھېرش بۆسەر نووسەرىك رادەگەيە نرىت، ئەۋە ھېرشانە چۈنەتە ئاستىكى ھىندە ناشىرىنەۋە كە چەندىن ۋوشە و تۆمەتى ۋەك جاھىل و نەخويندەۋار و بىئاگا تىكەلى نووسىنە كانىيان دەكەن، ئەۋە سېرىنەۋەيەى بەرامبەر پىرۆژى كوشتنى زمانى ھەلگرتتەۋە، ھەر لەسەرەتاۋە ھوكمە رەھاكانى دەسەپىنەتتە سەر تىكىست، بىتتەۋەى ھەۋل بەدات پەيۋەندىي دەلالى دەق و سىستىمى رىكخەرى زمان بخويىنەتتەۋە و ئاماژەكانى نىۋو نووسىن تەئۋىل بىكات، ئەۋە نووسىنە ھىندەى لەناۋ پەراۋىزى بىدەنگىدا دەژىن دىرىكى ترمان پىنالىن لەۋەى پىشتەر فاروق وتۋىيەتى، كەديارە وتراۋى نىۋو (مالىكى لىكترازۋ) خاۋەنى مېتۆدو بىر كەردنەۋەيەكى سەربەخۇ نىيە بەقەد ئەۋەى لەناۋ كۆلاژى فەكرى فاشىزم دەژىتت، كەداكۆكىكاران نەيانتوانى ئەۋە كۆلاژكەردنەش پەپىرە بەكەن، بەلام ئەۋە داكۆكى كەردنە ئىمە چىپە لە كىتېبى ئىمان و جەنگاۋەرانى؟ ديارە دوو ھۆكارى سەرەكى لەپىشت ئەۋە نووسىنەۋە ئامادەبوۋنى ھەيە، يەكەمىيان پەيۋەندىي بەۋ راستىۋە ھەيە كە كىتېبە كە چەندە رەخنەگرتتە لە بۇچۈنەكانى فاروق سەد ھىندە لەسەر بەخشىنى زانىارى ۋەستاۋە، بەماناي تەنيا ۋەلامى نووسەرىك نىيە ھىندەى گەتوگۆيەكى قوۋلە لەسەر بونىادەكانى ناۋ رۆشنىبىرى كوردى، دەۋەمىشيان كە ناكرى نكولى لىبىكرىت ئەۋە كىتېبە يەكىكە لەزانستىترين ئەۋە كىتېبە رەخنە بىيانەى لەناۋ رەخنەى كوردى ۋەك يەكىكە لەجوانترين كىتېبە رەخنەيەكان دەمىننەۋە، لىرەدا بۆئەۋەى ۋەك مورىدەكانى فاروققان بەسەر نەيەت كەھەر رەستە فرى دەدەن و ناگەرىنەۋە سەرىي، مافى ھەر خوينەرەيكە بىرسىت، چۈن ئەۋە دوو ھۆكارەى ئاماژەى بۇ كرا لەبارەى گرنكى ئەۋە كىتېبە دەسەلمىتت؟

پرسىياركەردن لەچۈنەتە مەعرفە و زانىارى بەخشىنى ئەۋە كىتېبە لەخالىكەۋە دەست پىندەكات كە ھەر لەۋىشەۋە بەرەۋ سىستىمىكى جىياۋزمان دەبات جىياۋز لەۋە تىگە بىشتنە دۆگامەي بۇ نووسىن ھەيە، ئەۋە تىگە بىشتنەى ھەموو رەھەندەكانى ناۋ زمان دەكوژىت و بەتاكە رەھەندىكەۋە دەگىرسىتتەۋە، سەپاندىنى تاكە رەھەندىكە لەناۋ نووسىن بەشىكە لەۋە فاشىزمىيە كە نووسەرى كورد بىرۋاي پىتتەتى، ئىمان و جەنگاۋەرانى ھەۋلىكە بۇ كوشتنى فاشىزم، ئەۋىش لە رىگەى فرە ئاستى جىياۋزىي بىر كەردنەۋە و تىپرامان بەرەۋ پرسىياركەردنەۋە، پرسىيار لەۋەى ئەۋەى نووسرا ئاخۇق لەسەفەيە يا زمانى نىۋو دامەزراۋە ئاينىەكانە؟

ئەو ھەلچۈنەكان نىيە ئەو جۈرە پىرسىيارەمان بۇ پىشنىيار دەكەن، بەلكو تىۋرە فىرمان دەكات لەدەرەوۋى مېتودەو شىكستەكانى خۇمان بە شىكستى مەعريفە نەشوبەيىنەنە، ئەو پىرسىيارەكەى دۆلۈزە لەبارەى چىيەتى فەلسەفەو، بۇيە ئەگەر دۆلۈز لەپىنگەى ئەو پىرسىيارەو گەيشتە ئەو دەرەنجامەى كە فەلسەفە خولقاندىنەوۋى چەمكە، لىرەو پىرسىيارىك كە گىرنگ بىت بۇ ئەوانەى پىيان وايە فاروق تىروانىنىكى نوپى بۇ كەشف كىرەو، پىويستە لەو حەقىقەتە بگەن، كە ھىندەى ھەستىكى ساىكۆلۈزىيى.. ھەستىك كە نغۆرۋ بووتە لەناو تەنيابى و ھەستىكرەن بە نامۆبوون لەبەرەمبەر كىلتورىكى جىاواز، شىتىكى تر نىيە، كە تىگەيشتىنى قولۇ بىت لەبەرەمبەر فىكىرى خۇرئاوا، كە بەختىار عەلى دەيەوۋى بىرى رۆشنىبىرى كوردىي بىيىتتەو كە (لىوتار و فۆكۆ و دۆلۈز و درىدا و كرىستىفا) ئەو فەيلەسوفانەن كە بەر لەوانىش (نىتچە و ھايدگەر) كۆتايان بەو دىدە تاكرەھەندە ھىنا كە تواناى زىندەگى نىيە لەناو خۇيدا تىروانىنىكى مردوۋ، فاروق وەك چۆن بۇ چەمكى موقەدەس لەناو فەلسەفە و زانستەكانەو سەبىرى ئەو چەمكە ناكات، ھىندەى تىگەبشتىكى تائىيە و پەيۋەستە بە كىلتورىك كە ئىسلام بەرپۆتە دەبات، تەنانەت دەيەوۋى خەلكانى تر بە قسەى سۆسىۋلۈزىستەكان دەسخەرۋ بدات كە ئەو قسەى فاروقە وەك ئەو دەستەواژەيەى دۆركايم "كۆمەلگا كۆبوونەوۋىيە لەسەر خوانى موقەدەس" ئىمان و جەنگاۋەرانى وورىامان دەكاتەو لەوۋى كە ئەو قسەى فاروق نىيە، وەك چۆن لەناو رەگ و رىشەى ئەو فىكىرە تائىيە بە ئاگامان دىنىتتەو كە مەترسىيەكانى چەند ترسانكان.

ئەگەر چى ئەو كارەى فاروق ئەنجامى دەدات لەبەنەرەتدا پىرۆژەيەكى دژە فەلسەفە بەلام ئەو تاكە نووسەرەك نىيە ئەو دژاىەتتە رادەگەيىتتە، دەشى لەرۆشنىبىرى كوردىدا ئەو يەكەم ھەولتى دژاىەتى كىرەن بىت بۇ فەلسەفە، بەلام بەشىۋەيەك ھىندە داخراو كە ھەموو دەرگاكانى لەروۋى خۇشى داخستوۋ، دەنا ئەوۋى ئەو بە وشەى عەدەمى و ئەوانە فەلسەفە نىن لەكۆل خۇى كىرەتەو، كەسانى تر زۆر لەفاروق وورد بىنانەتر و تىۋورىانە كىتەبىيان لەبارەو نووسىۋ، كە لىرەدا دوكتىب وەك نمونە ئامازە پىدەدەين يەكىكىان كىتەبەكەى (لىۋنارد جاكسون) بەناۋى "ئەھامەتتەكانى بونىادگەرىي" كە رەخنە ئاراستەى تەواۋىي سەردەمى بونىادگەرىي و تىزەكانى وەك سىمىۋلۈزىيا و ھەلۋەشاندىنەو دەكات "بۇس البنىۋىيە / لىونارد جاكسون، ترجمه (پاتر دىب) وزاره الپقافه (دمشق) 2001"

و لەرۆشنىبىرى عەرەبىش ھەمان بۇچونى فاروق ھەيە بەلام وەك ئەو وا بە كۆلەۋارىي ئەنجام نەدراۋە بەلكو لەپىنگەى خويىندەنەو تىكستەكانەو ھەول دراۋە گرمانەى ئەو بەسەلنىن كە درىدا فەيلەسوف نىيە، و ئەويش ھەولتىكى خانمە نووسەرەكى عەرەبە لەژىر ناۋى (جاك درىدا.. فى العقل والكتابه والختان / امين غصن، دار المدى، 2001) د. ئەمىنە لەو كىتەبەدا لەپىنگەى خويىندەنەوۋى دەقەكانەو رەخنە ئاراستەى درىدا دەكات و بە چەندىن ناو تۆمەتبىارى كىرەو، ئەوكارەشى بسوۋە ھۆى ئەوۋى چەندىن نووسەر و ھاۋرپى خۇى لىيى بىنە وەلام و لەو ھەلۋەتەى كەئەو تىيى كەوتوۋە بە ئاگاي بىننەو، دىيارترىن وەلامىش نووسىنى ھاۋرپىيەكى نىيەكى خۇى بو بەناۋى (محمود شرىح) كە لە رۆژنامەى (النهار لە 5ى شوباتى 2003) بلاۋكراۋەتەو، كەچى لەرۆشنىبىرى كوردىدا فاروق زۆر لەئاستىكى نىمتر قسە لەو فەيلەسوفانە دەكات ئەو رۆشنىبىرانە نەك لىيى نايەنە دەنگ بەلكو ئەوۋى كەسىكى تىرىش دەيكات دژاىەتى خۇيانى بۇ رادەگەيەن.

تېيىنى :

مافى بلاۋكردنەوۋى ئەم نووسىنە پارىزراۋە بۇ نووسەر